

lèxics des d'OPou: «corredors *envelats*: tabulata velata» (ThPu., 320, d'on DTo. 1647, s. v. *vel*; Lacav.), ja repetidament en docs. de c. 1500: «lo qual lloc és estat *envelat* de veles de naus, e molt empaliat», «ordēnaren ésser feta professó, com lo dia 'de Corpore Christi', empaliat, *envalant* e enramant les carreres, com és en semblant jornada acostumat»; «la dita plassa fou *envalada* de draps de llana grocs e vermells», PJComes (L. d. Coses Ass., 350, 275, 276). Alguna vegada substantivat com a femení «la *envelada* que acostumen de fer posar los notaris de Bna. --- aquell any estava posada», Diet. Mun., Corpus de 1612. *Envelar* és freqüent en el L. d. Cont. Iullià: «los falces significats qui amaguen e *envelen*, aitant com poden, veritat» (IV, 226 etc.). Generalment *envelat* m. (horroritzem-nos dels acastellanats que diuen *entoldat*).

D'aquí, amb un ús sens dubte afectiu, però potser més sarcàstic que eufèmic, l'acc., pròpia de les Illes balears *envelar* 'pegar': «A Barcelona! —s'exclamà l'amo en Xec, com si li haguessin *envelat* una fuetada», Ruiz i Pablo (*Novelletes Menorquines*, IdOr, 77): reflexionem que si aquí es tracta de 'protegir amb un... vel' quan diem *pegar* d'un cop, començà per ser... untar d'un unguent (de pega no gaire... curativa). *Envelador*. *Desenvelar*.

Envelall, que hom ha escrit malament *embalai* «petit feix de ramassa o arbúci amb què es cobreix el carbó dintre el sarrí», *CostManc.* I, 122, § 409 (i en definicions com a I, 112, § 337); *embalall* St. Hilari Sacalm (*AlcM*), però ve de veles com la que cobreix un carro de mercaderies (cast. *tolda*), *AlcM envelar* (II, § 1b); *embaláis* pl. 'la rama amb què rebleixen la pila de carbó' en una plaça carbonera de les Guilleries, en els boscos sota Vilanova de Sau (1969).

D'*envelall* és derivat el verb +*envelallar* pron. *embalajá* per un vell amic bosquerol d'Horsavinyà (1981), que em contà com ja l'usava per això a l'èdat de dotze anys (1928); reconduint-hi la conversa: és cobrir les sàries de llenya o llenyeta tallada, amb una capa prima de bruc, ginesta o ginestell: així en cremar aquesta llenya per fer-ne carbó, no fa flamarada, essent d'aquestes mates, i la llenya no queda massa consumida, com passaria si es cobrís de branquetes d'alzina etc. (també, si cal, amb branquetes de pi, però ja no va tan bé perquè hi deixa clarianes) (jo mateix l'havia espilat de lluny despataxant la llenya en carros muntanya avall). No és, doncs, derivat de bala, car no es tracta de feixar estretament mercaderies, ni pot ser tampoc derivat d'un congènere del fr. *balai* (car llavors en cat. hi hauria *z* o bé -g-; no pas *í*, veg. *BÀLEC* i *haleja*). Fig.: *embalaiar* mentides 'empescar-se'n' entén *DAg.* a *Premià*.

+*Veilella* (Lab. 1888, nom d'uns «animals radiats»). En un periple entorn de l'I. de Cabrera m'ensenyaren fugaçment *velélas*, que altres pescadors d'allà anomenaven +*balandró* (1969) no recordo si ells o els oceanògrafs que m'acompanyaven digueren que tots dos noms s'expliquen perquè s'assemblen a una embarcació diminuta: conjecturo que sigui una mena de nàutil (que recorda una medusa).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *vela*, *fer vela*, *venir a vela*, *passar a velès plenes*, *donar*, *pendre o alçar vela*, *anar-se'n a la v.*, *no tocar a la v.*, *vela* 'camp triangular', *Bancal de la Vela*, *Punta de Vela*, *Pont de la Vela*, *veleta* 'terra de forma triangular', *Carrer de la Vela*, *Camp de la Vela*, *Ses Veles*, *Sa Veleta de Banyols*, *Es Camí de Vela*, *Es Velar*, *velarà*, *velar* m., *velari*, *velar* adj., *velaritzar*, *velarització*, *velar* v., *velacions*, *velat*, *veladament*, *velera*, *veladura*, *desvelar*, *desvelament*, *revelar*, *revelador*, *revelació*, *revelable*, *revelament*, *velnegrada*, *velnegrar-se*, *velada*, *velam*, *velatxo*, *velatxer*, *velejar*, *veler*, *velera*, *veleria*, *veleró*, *veletó*, *veleta* (vegeu supra), *contravela*, *envelar*, *envelada*, *envelat*, *envelar* 'pegar', *envelador*, *desenvelar*, *envelall*, *envelalls*, +*envelallar*, *envelallar mentides*, +*veilella*, +*balandró*, *velògraf*, +*velograjiar*.

Vel mall., en «no hi ha *vel*», bé en *AlcM Vela*, V. *vel* (un homònim castellanisme del cast. *vela*, VIGILARE, *AlcM* I) *Velacions*, *velada* (a part de l'intolerable castellanisme), *veladament*, *veladura*, *velam*, *velar*, *velàri(um)*, *velaritzar*, *velat*, V. *vel Velatacti*, -*aquí*, V. *vet* (VEURE) *Velatge*, *velatxo*, V. *vel Velcar*, variant dolenta de *BALCAR Velejar*, *beles*, *veleria*, *veleró*, *veleta*, *veletó*, V. *vel Velga*, en VCatalà no veig clar que sigui variant de *verga* (V. *DOGA*) *Veliaquí*, V. *vet* (VEURE)

³⁰ *VELL*, adj., del ll. *vētŭlus* 'de certa edat, que vel·loteja' i 'vellet', que en llatí vulgar va substituir *vētus*, -*eris*, 'vell', del qual aquell havia estat diminutiu. □ 1.ª doc.: orígens.

«--- Avem vistes vostres lletres de clam --- del deume dels escaris de Virós --- que anc nul temps per *vel*, ome ni femna, qui sie --- en Val Ferrera, no vi fer la demanda de aquel de me ---» Alt Pallars, doc. dels anys 1260 (PPujol, *DocVgUrg.*, 27.6). Amb referència a les conquestes de Jaume I, *vell* apareix aplicat, repetidament, parlant de sarraïns notables, que pogueren no ser gaire vells, però en àrab es dóna el qualificatiu que significa 'vell', *kāib* a gent distingida, posada en els consells directors (en teòric reconeixement que els vells saben més de dirigir i intuir que no els joves) i que de vegades arribaren fins i tot a posicions sobiranes.

Així el rei de Mallorca, *as-kāib* en les cròniques islàmiques, apareix designat d'aquesta manera en el text de la *Crònica* de Jaume I (i no devia ser pas tan vell quan apareix muntat a cavall, dalt d'un puig, encapçalant la seva cavalleria, en la batalla de Santa Ponça; després de la victòria catalana, diu En Jaume: «anamos-en poc a poc tro sus a la serra de Portupí, e vim Maylorques, e semblàns la pus bela vila --- e atrobam don P. d'Atrosillo, e demanam-li si hi havia aygua on poguéssim la nuyt albergar, e dix --- que el havia vist entrar lo *Veyl* bé ab 20 a caval, e abeuraven, e els eren 4 e no-ls gosaren escometre» (§ 67, Ag., 109.5); en la *Crònica* de Marsili el passatge corresponent porta: «jo he vist lo *Veyl* de Malorcha ab 20 cavallers ---»⁶⁰